

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНІХ ТА СУСПІЛЬНИХ РЕФОРМ

Розглянуто ключові для визначення соціальної взаємодії є поняття діалогу, обміну, консенсусу. Взаємодія як обмін думками та ідеями розглядається як процес, що забезпечує діалог сторін, під час якого сторони приходять до консенсусу. Розглянуто соціально-психологічні методи, за допомогою яких можливо організувати взаємодію з метою залучення до широкого соціального діалогу усі зацікавлені групи. Аналіз існуючих методів показав, що їх можна поділити на групи залежно від визначення взаємодії – як комунікації чи діяльності, та від спрямування - методи дослідження та методи організації взаємодії. Представлені методи групової дискусії, зокрема, метод знаходження консенсусу, технології надання повноважень, дослідження дією та ін.

Ключові слова: соціальна взаємодія, соціальний діалог, дослідження дією, метод консенсусу, надання повноважень, обмін, соціально-психологічний супровід

Поняття соціальної взаємодії є фундаментальним для соціології та соціальної психології. Складність дослідження соціальної взаємодії полягає у тому, що під це поняття може бути підведена будь яка з таких фундаментальних категорій, як спілкування, спільна діяльність, соціальний зв'язок, соціальні стосунки тощо. У західній психології використовується термін «інтеракція», який також зустрічається у вітчизняній літературі і дублює поняття взаємодії. Також використовуються поняття «міжгрупова взаємодія» та «інтерсуб'єктна взаємодія».

Загально визнаним є виокремлення таких основних форм взаємодії: кооперація – співробітництво для вирішення спільного завдання; конкуренція – індивідуальна або групова боротьба за володіння ресурсами, благами тощо; конфлікт – приховане чи відкрите протистояння конкуруючих сторін. Також взаємодія розглядається на трьох рівнях: між окремими індивідами, між малими групами та великими соціальними групами.

Оскільки в літературі дослідження взаємодії представлені дуже широко, ми обмежимо коло своїх пошуків: по-перше, ми не будемо розглядати дослідження конкуренції та конфлікту, оскільки вони добре представлені у відповідних розділах соціальної психології та суміжних наук. По-друге, ми обмежимося дослідженнями міжгрупової взаємодії, оскільки для нас представляє інтерес колективний суб'єкт. По-третє, ми будемо розглядати лише пряму взаємодію, а не символічні її прояви.

Таким чином, своїм завданням ми бачимо огляд існуючих у соціальній психології підходів до соціальної взаємодії і пошук методів, за допомогою яких можливо організувати взаємодію колективних суб'єктів у процесі соціально-психологічного супроводу освітніх реформ.

Метою статті є визначення методів соціальної взаємодії, які можливо використовувати для організації взаємодії учасників у процесі соціально-психологічного супроводу. Актуальність дослідження визначається його спрямованістю на формування позитивного образу освітніх інновацій, досягнення суспільної злагоди, забезпечення участі громадян в обговоренні та виробленні державної політики у сфері освіти.

У теоретичному плані поняття соціальної дії та взаємодії широко представлені у соціологічних теоріях (Е. Дюркгейм, М. Вебер, І. Гофман, Г. Гарфінкель, П. Сорокін, Т. Парсонз, Дж. Александер, Дж. Мід, Ф. Знанецький, А. Турен, Ю. Габермас та ін.). Найбільш важливими для нас є наступні положення.

Соціальна взаємодія – це процес безпосередньої або опосередкованої обміну діями соціальних суб'єктів (акторів). У процесі взаємодії відбувається обмін інформацією, знанням, досвідом. Індивід або група визначає свою позицію відносно інших, своє місце (статус) в соціальній структурі, свої соціальні ролі. Сама соціальна структура, соціальні стосунки та соціальні інститути є результатом різних видів і форм соціальної взаємодії (Сорокін, Парсонз, Гоманс).

Комунікативна дія має на меті вільне погодження учасників для досягнення результату у певній ситуації. Результатом комунікативної дії має стати досягнення дискурсу – цілеспрямоване обговорення громадськістю вищих цінностей, якими люди керуються у своїх діях. Завдання дискурсу – досягнення консенсусу – аутентичного взаєморозуміння, яке характеризує природне мовленнєве спілкування людей у життєвому просторі (Габермас). Консенсус щодо цінностей є фундаментальним інтегративним принципом у суспільстві. З загально визнаних цілей походять спільні цілі, які визначають напрямки дій у певних ситуаціях. Спільна мета стає спонукальним мотивом для співпраці (Парсонз).

Отже, ключовими у визначенні соціальної взаємодії є поняття діалогу, обміну, консенсусу. Обмін думками та ідеями вважається нами процесом, який забезпечує діалог сторін, під час якого сторони приходять до консенсусу щодо суспільно важливих питань.

У соціальній психології найбільш впливовими є міжгрупова теорія контакту Г. Олпорта (1954), теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела (1975), теорія соціальної категоризації Дж. Тернера (1999). Окремо стоять дослідження радянських психологів у межах діяльнісного підходу. Провідне місце з початку 1980-х років тут мали дослідження спільної трудової діяльності та колективу як особливого середовища життєдіяльності особистості [4].

У вітчизняній психології П.П. Горностай вивчає групову взаємодію під

кутом зору групових психологічних феноменів та закономірностей, які лежать в основі їх функціонування [3]. Раніше В. Васютинський здійснив дослідження інтерсуб'єктної взаємодії, у якому дослідив соціально-психологічні закономірності виникнення, поставання та утривалення владно-підвладних співвідношень між суб'єктами – учасниками інтерсуб'єктної взаємодії [1].

Отже, соціально-психологічні підходи до соціальної взаємодії можна умовно поділити на дві великі групи: перша під взаємодією розуміє спілкування, комунікацію, і розвиває відповідні методи, побудовані на діалозі та комунікативних технологіях. Друга виходить з того, що взаємодія – це спільна діяльність, під якою розуміють виробничу, навчальну, ігрову та інші види діяльності. Також ми розрізняємо методи дослідження взаємодії і методи організації взаємодії. До традиційних методів дослідження взаємодії у соціальній психології ми включаємо спостереження, лабораторний та польовий експеримент, різні види опитувань. До методів організації взаємодії - методи групової дискусії, зокрема, метод знаходження консенсусу, технології надання повноважень, дослідження дією та ін.

Піонером у емпіричному вивченні взаємодії став Р. Бейлз (1950), який запропонував метод аналізу процесу взаємодії (interaction process analysis). Цей метод дозволяє класифікувати прямі, «обличчям-до-обличчя» взаємодії членів групи у реальному форматі і пропонує серію способів фіксації та аналізу отриманих даних [6]. За Бейлзом, взаємодія (інтеракція) в групі відбувається тоді, коли індивід виконує якусь дію (акт), що виступає стимулом для іншого індивіда. Процес взаємодії описується за допомогою 12 категорій, які відбивають головні взаємини і групові процеси у 4 сферах: позитивні емоції, негативні емоції, постановка проблеми та вирішення проблеми. У кожній з них відокремлюються три типи поведінки. Так, позитивні емоції пов'язані з виразом солідарності, зняттям напруги та висловленням згоди. Негативні емоції – з виразом незгоди, створенням

напруги, демонстрацією антагонізму. Постановка проблеми передбачає пропозиції, вказівки, вираз думок; пропонування орієнтацій. Вирішення проблеми - прохання про інформацію, прохання висловити думку, прохання про вказівки. Цей метод дозволяє спостерігати за групою загалом і фіксувати різні види взаємодії за єдиним планом. Недоліком методу є те, що фіксується лише форма взаємодії, без змістових характеристик спільної групової діяльності.

Подальший розвиток досліджень міжгрупової взаємодії здійснювався за допомогою переважно експериментальних методів, як лабораторних, так і польових. Найбільш широко у західній психології використовувалися експериментальні методи – як лабораторний, так і польовий експеримент. Перші експерименти Ф.Олпорта (1920), С. Аша (1951), М. Шерифа (1935) показали вплив групи на індивіда. Пізніше були проведені експерименти на міжгрупову взаємодію (Шериф, 1954, Московичи, 1969; Майерс та Бішоп, 1970 та ін.).

У експериментах М. Шерифа досліджувалися умови виникнення міжгрупової ворожості, витоки якої вбачалися не в особистісних характеристиках, а в умовах взаємодії груп (об'єктивний конфлікт цілей та інтересів, що виникають в ситуації конкурентної взаємодії). Польові дослідження Шерифа поклали початок експериментальному напрямку досліджень психології міжгрупових стосунків, спрямованого на вивчення міжгрупових стосунків у реальних умовах. Було доведено теоретично обґрунтовану можливість зменшення міжгрупової ворожості за рахунок зміни ситуації міжгрупової взаємодії (постановка спільних цілей, привабливих для кожної з груп, які вимагають співпраці для їх досягнення).

Експериментальні дослідження Г. Теджфела показали, що позитивне ставлення до своєї групи спостерігається і тоді, коли немає об'єктивної основи для конфлікту між групами. Теджфел та його послідовники провели серію оригінальних експериментів, які отримали широкий резонанс у

соціальної психології. Результати свідчать, що сам факт причетності людей до довільної соціальної категорії був достатнім для того, щоб проявилися дискримінаційна поведінка і упереджені судження.

Сучасний етап дослідження взаємодії в плані оптимізації міжгрупової взаємодії ведеться у трьох напрямках: аналіз гіпотези контакту, вивчення умов зміни стереотипів та перевірка когнітивних моделей міжгрупових стосунків [2]. Інтерес психологів до міжгрупових стосунків історично був пов'язаний з поширеністю міжгрупових, зокрема, міжрасових та міжетнічних конфліктів. Т. Петтигрю та Л. Тропп (2011) проаналізували 515 досліджень міжгрупових контактів. Вони застосували мета-аналіз міжгрупової теорії контакту, який показав, що міжгрупові контакти зменшують міжгрупове упередження. Ці результати свідчать, що теорія контакту, яка була розроблена для пояснення расових та етнічних стосунків, може бути перенесена на інші види стосунків [10].

Друга група методів, яку ми виділили – це методи організації взаємодії. У соціальної психології сенс взаємодії розкривається за умови включення дій у спільну діяльність. Спільна діяльність може розумітися не лише в тому сенсі, в якому її вивчали радянські дослідники, а як будь-яка активність, спрямована на співпрацю, досягнення порозуміння та прийняття рішень, які задовольняють усі зацікавлені сторони. Визначальною умовою і метою організації взаємодії є налагодження діалогу між різними групами – як малими, так і великими соціальними групами, спільнотами тощо.

Діалог являє собою послідовну зміну комунікативних ролей, яка визначає активний двобічний характер взаємодії партнерів. Як стверджує В. Казміренко, «Саме в цьому вимірі простору соціальних відносин і стосунків, де спостерігається диспозиція властивостей “Ми” і “Вони”, діалог стає єдиним практичним засобом, а відповідно й соціально-психологічним механізмом досягнення згоди, взаєморозуміння, ресурсом конвенційності й

розвитку та конструктивно інтегрованого соціального знання, а відтак спільної розбудови конструктивної соціальної дії» [5; с. 180].

Відповідно зростає потреба та мотивація використання діалогових процесів, особливо між громадськістю та владою на всіх щаблях соціального управління. В. Казміренко запропонував технологічне забезпечення когнітивного процесу побудови комунікативних дій, що дає можливість розблокувати конфронтацію і знімати руйнівне конфліктне протистояння. На конкретному прикладі практичної організації колективного діалогу як розумової діяльності було показано, що можна створювати нові форми організації спільної роботи та суміжного міждисциплінарного і міжпрофесійного бачення суті проблем, напрямків прийняття рішень щодо їх розв'язання [5].

Наступна група методів - методи групового прийняття рішень на основі групової дискусії. Перспективним для вирішення наших завдань видається метод досягнення консенсусу. Метод консенсусу є, з одного боку, технологією формування громадської думки, а з другого – практичним методом у діяльності груп та організацій. Він використовується у роботі міжнародних та громадських організацій, наприклад, ООН. Процедура досягнення консенсусу складається з кількох циклів або рівнів; переговори тривають доти, доки не залишається незгодних. Обмеженням цього методу є те, що він може бути досить тривалим і працює, коли учасники відкриті і з повагою ставляться до одного. У конфліктних або нерівноправних ситуаціях досягти згоди між усіма учасникам досить проблематично.

У західній науці та практиці широко застосовується технологія надання повноважень (empowerment). Це процес сприяння участі людей, організацій та громад у підвищенні індивідуального та громадського контролю, політичної ефективності, покращення якості громадського життя та соціальної справедливості [4]. Надання повноважень існує на чотирьох рівнях: на особистісному (отримання контролю та впливу у повсякденному

житті, участь у громадському житті); на рівні малих груп через спільний досвід, аналіз та діяльність малої групи; організаційний рівень - через побудову спроможності, прийняття рішень; на рівні громади - через отримання та використання ресурсів та стратегій громадського контролю. Потенціал надання повноважень громади зростає відповідно до того, як люди прогресують від індивідуальної до колективної дії [7].

Ця технологія успішно використовувалася у американській освіті. Парадигма реструктуризації Мерфі та Евертсона (1990) містить надання повноважень як складову частину реформ [9]. Надання повноважень вчителям вивчалось в рамках проекту "The Empowered School District Project" протягом 1989-1992 рр. у дев'яти шкільних округах США. Результатом його роботи стало визначення показників надання повноважень вчителям, за якими проводиться оцінка діяльності.

Надання повноважень вчителям вже певний час дуже популярна тема у США, де створено багато тренінгів та навчальних програм для вчителів. Наприклад, одна програма так і називається: «Empowering Teachers», її можна купити у тренінговому центрі на спеціальному веб-сайті.

Ще один перспективний метод, який добре зарекомендував себе саме у сфері освіти - дослідження дією або модель залучення дослідника (Action research, participatory action research - PAR), за допомогою якого дослідник працює з досліджуваною групою. Поняття «дослідження дією» виникло в концепції К. Левіна (1947), який поєднав активні дії з груповим дослідженням. Дослідник отримує від групи інформацію про те, що має досліджуватися, де та яким чином. Далі він навчає групу корисним навичкам, які потім дають змогу учасникам групи продовжити дослідження самостійно. Цей метод знайшов застосування у педагогіці як відповідь на традиційну формальну модель, де вчитель стоїть перед класом і дає інформацію пасивним реципієнтам. Тут дослідник вчиться разом із своїми «учнями». За

допомогою PAR стало можливим інтегрувати компонент «дії громади» у дослідницькі плани традиційних дослідників.

Дослідження дією містить у собі систематичний циклічний метод планування, виконання, спостереження, оцінки та критичної рефлексії перед початком наступного циклу. Дії мають на меті визначення проблем на робочому місці, наприклад, покращення комунікації та ефективності кабінету невідкладної допомоги у госпіталі. Цей метод залучає учасників до дослідницького процесу, моніторингу та оцінки дій дослідників з метою покращення практики [8]. Розвиток цього методу призвів до появи такого методу, як Collaborative Interactive Group Action Research – «дослідження дією інтерактивних груп що співпрацюють», де поряд з традиційними стратегіями, використовуються стратегії соціальних інтеракцій [11].

Іншим прикладом використання в межах підходу групової динаміки в контексті міжгрупової взаємодії є метод соціодрами. Цей метод використовується в малих, середніх і великих групах (у тому числі серед етнічних, расових, релігійних, політичних та інших спільнот) у роботі з численними факторами соціальної напруженості (класовими, міжетнічними, міжконфесійними тощо). Соціодрама використовується для подолання негативних тенденцій групової динаміки, міжгрупових або внутрішньогрупових протистоянь і конфліктів, наслідків колективних травм тощо [3].

Висновки. Однією з умов ефективного впровадження освітніх реформ є наявність суспільної підтримки рішень, що ухвалюються на державному рівні. Підтримка суспільства можлива за умови здійснення ефективної комунікації з громадськістю та пояснення дій, спрямованих на інтеграцію суспільства з урахуванням інтересів окремих верств населення та громадян. Тому актуальним на сьогоднішній день є організація соціально-психологічного супроводу, спрямованого на підтримку освітньої реформи на рівні навчальних закладів різного рівня. Під соціально-психологічним

супроводом ми розуміємо систему професійної діяльності, що забезпечує створення умов для успішної адаптації людини або групи людей до нових обставин життєдіяльності. В його основі лежить механізм налаштування здійснюваних перетворень, який враховує соціально-психологічні особливості людей та організацій, залучених у процес взаємодії.

Соціально-психологічний супровід як одна з умов успішної реалізації освітніх реформ може здійснюватися на рівні суспільства в цілому, на рівні окремих цільових груп (територіальних чи соціально-демографічних спільнот, колективів конкретних організацій тощо), а також окремих осіб. Для кожного з цих рівнів розробляються та реалізуються різні моделі психологічного супроводу. У даному випадку визначений рівень супроводу – рівень колективів конкретних організацій, а також окремих груп (дітей, батьків, учителів, керівників навчально-виховних закладів).

Колективом лабораторії соціально-психологічних технологій Інституту соціальної та політичної психології НАПН України раніше була розроблена інтегрована система технологій формування позитивного образу освітніх та суспільних інновацій. Вона складається з наступних елементів: інформаційні (медійні) технології, за допомогою яких формуються первинні уявлення про інновації та реформи; мережеві технології, завдяки яким вибудовується мережа соціальних взаємозв'язків та стосунків; акціональні технології, що базуються на принципах соціальної взаємодії; технології рефлексивного управління, що стимулюють і підтримують суб'єктність носіїв громадської думки. Використання інтегрованої системи технологій передбачає проведення інформаційно-промоційної роботи з висвітлення впроваджуваної інновації, залучення цільових груп до взаємодії з інновацією (тестування, обговорення, отримання реального досвіду), а також спеціальних заходів, спрямованих на формування інноваційного клімату у суспільстві.

За допомогою цих технологій пропонується організувати взаємодію учасників процесу та здійснювати соціально-психологічний супровід

впровадження освітніх реформ за наступними етапами: 1) визначення учасників взаємодії, спільних цілей, 2) організація процесу взаємодії; 3) оцінка ефективності, результативності взаємодії; 4) корекційний етап.

Пропонований підхід дозволяє підвищити рівень обізнаності громадян щодо освітніх реформ; сформувати проактивну позицію щодо впроваджуваних реформ; покращити діалог між учасниками навчально-виховного процесу (педагогами, учнями, батьками) щодо проблем школи у контексті освітніх нововведень; сформувати готовність до впровадження освітніх інновацій; подолати психологічний спротив нововведенням.

Література

1. Васютинський В. О. Інтеракційна психологія влади / В.О. Васютинський. – К.: Вид-во Київ. славіст. ун-ту, 2005. – 492 с.
2. Гулевич О. А. Способы оптимизации межгруппового взаимодействия: направления и результаты исследований // Вопросы психологии – 2004. – №6. – С.103-117.
3. Горноста́й П. П. Групова взаємодія у світлі психологічних парадигм / П.П. Горноста́й // Наук. студії із соц. та політ. психології: зб. статей / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології; [ред. М.М. Слюсаревський, В.Г. Кремень, С.Д.Максименко та ін.] – К.: Міленіум, 2015. – Вип. 35 (38). – С. 113-126.
4. Журавлев А. Л., Шорохова Е В. Психология совместной деятельности малых групп и организаций – М.: Изд-во «Социум»; «Институт психологии РАН». - 2001. - 288 с.
5. Казмиренко В.П. Формування діалогу як соціально-психологічна основа розвитку інтеграційних процесів у суспільстві: подолання кризи конфронтації / В.П. Казміренко // Наук. студії із соц. та політ. психології: Зб. ст. К., 2008. С. 173-185.
6. Bales, R. F. Interaction process analysis: A method for the study of small groups. Reading, MA: Addison-Wesley. 1950.
7. Laverack G., Wallerstein N. Measuring community empowerment: a fresh look at organizational domains // Health promotion international. 2001. - V.16. No 2. - P.179-185.
8. McIntyre A. [Participatory action research](#). Thousand Oaks, CA.: Sage Publications. 2008.
9. Murphy J., Evertson C. Restructuring schools: Capturing the phenomena / Paper presentation at the annual meeting of the American Educational Research Association, Boston. 1990.
10. Pettigrew T.F., Tropp L.R. A meta-analytic test of intergroup contact theory // Journal of Personality and Social Psychology. 2006. Vol 90(5), P. 751-783.
11. Saurino D., Saurino P., Clemente R. Social interaction strategies and techniques for today's classrooms // Journal on School Educational Technology, 2009. Vol. 4. No 4. P. 24-38.
12. Tajfel, H. (1982). Social Psychology of Intergroup Relations. Annual Review of Psychology, 1982. 33. P. 1-39.

13. Turner J. Some current issues in research on social identity and self-categorization theories // Social identity: Context, commitment, content / N.Ellemers, R.Spears, B.Doojse (Eds.). Oxford: Blackwell. 1999. P. 6-34.

14. Wallerstein N., Bernstein E. Introduction to community empowerment, participatory education and health. Health Education Quarterly, 1994. № 21(2). P.141–148.

References

1. Vasyutynsky V. O. Interakciyna psykhologia vlady [Interactive psychology of power] – K., 2005. – 492 p.
2. Gulevich O. A. Sposoby optimizacii mezhhruppovogo vzaimodeystvia: napravleniia I resultaty issledovaniy [Ways of improvement of intergroup interaction: approaches and results] // Voprosy psikhologii – 2004. – №6. – P.103-117.
3. Hornostay P. P. Gruppova vzaemodia u svitli psykholoichnykh paradigim [Group interaction in the light of psychological paradigms] // Naukovi studii z socialnoi ta politychnoi psykholoicii: zb. statey – K.: Milenium, 2015. – V. 35 (38). – P. 113-126.
4. Zhuravlev A. L., Shorohova E. V. Psikhologia sovместnoy deyatelnosti mal'kikh grupp I organizaciy [Psychology of team work in small groups and organizations] – M.: Socium. - 2001. - 288 p.
5. Kazmirenko V. P. Formuvannya dialogu yak socialno-psykholoichna osnova rozvytku integraciynykh procesiv u suspilstvi: podolannya kryzy konfrontacii [Dialog development as a social psychological ground for integration processes in society: overcoming a crisis of confrontation] // Naukovi studii z socialnoi ta politychnoi psykholoicii: zb. statey – K.: Milenium, 2008. P. 173-185.
6. Bales, R. F. Interaction process analysis: A method for the study of small groups. Reading, MA: Addison-Wesley. 1950.
7. Laverack G., Wallerstein N. Measuring community empowerment: a fresh look at organizational domains // Health promotion international. 2001. - V.16. No 2. - P.179-185.
8. McIntyre A. [Participatory action research](#). Thousand Oaks, CA.: Sage Publications. 2008.
9. Murphy J., Evertson C. Restructuring schools: Capturing the phenomena / Paper presentation at the annual meeting of the American Educational Research Association, Boston. 1990.
10. Pettigrew T.F., Tropp L.R. A meta-analytic test of intergroup contact theory // Journal of Personality and Social Psychology. 2006. Vol 90(5), P. 751-783.
11. Saurino D., Saurino P., Clemente R. Social interaction strategies and techniques for today's classrooms // Journal on School Educational Technology, 2009. Vol. 4. No 4. P. 24-38.
12. Tajfel, H. Social Psychology of Intergroup Relations. Annual Review of Psychology, 1982. 33. P. 1-39.
13. Turner J. Some current issues in research on social identity and self-categorization theories // Social identity: Context, commitment, content / N.Ellemers, R.Spears, B.Doojse (Eds.). Oxford: Blackwell. 1999. P. 6-34.
14. Wallerstein N., Bernstein E. Introduction to community empowerment, participatory education and health. Health Education Quarterly, 1994. № 21(2). P.141–148.

Иванченко С.Н. Методы социального взаимодействия как составляющая социально-психологического сопровождения образовательных и социальных реформ

Рассмотрены ключевые в определении социального взаимодействия понятия социального диалога, обмена, консенсуса. Обмен мыслями и идеями считается нами процессом, обеспечивающим диалог сторон, во время которого стороны приходят к

консенсусу. Рассмотрены социально-психологические методы, с помощью которых возможно организовать взаимодействие всех заинтересованных сторон. Анализ существующих методов показал, что их можно разделить на группы в зависимости от определения взаимодействия – как коммуникации или деятельности, и от направленности – методы исследования и методы организации взаимодействия. Среди последних представлены методы групповой дискуссии, нахождения консенсуса, технология эмпауермент, метод исследования действием и др.

Ключевые слова: социальное взаимодействие, социальный диалог, исследование действием, метод консенсуса, эмпауермент, обмен, социально-психологическое сопровождение

Ivanchenko S.M. Methods of social interaction as a component of social psychological support for educational and social reforms

Approaches to social interaction are discussed in the context of social psychological support for educational and social reforms. Key elements of definition of social interaction are defined as dialog, exchange, and consensus. Exchange of thoughts and ideas is considered as a process that provides a dialog of the parties during which they come to consensus. Analysis of the methods shows that there are two groups of methods, depending on the definition of interaction – as communication or activity, and their use – research methods or modeling methods. Social psychological methods to be used in organization of interaction in order to involve all interested parties to the social dialog, such as group discussion, consensus method, empowerment, participation action research.

Key words: social interaction, social dialog, participation action research, consensus method, empowerment, exchange, social psychological support